

Pécsi Tudományegyetem
Közgazdaságtudományi Kar

Regionális Politika és Gazdaságtan
Doktori Iskola

Nagy István

Székelyföld gazdasági fejlettségének pozicionálása

A külföldi működő tőke és a pénzügyi szektor hatása
a regionális fejlődésre

Doktori értekezés tézisei

Témavezető: Horváth Gyula egyetemi tanár

Pécs, 2010

Tartalomjegyzék

1.A témaválasztás indoklása és célkitűzései	2
2.A dolgozat felépítése	4
3.A kutatás módszertana	5
4.A kutatás főbb eredményei	8
5.A kutatómunka újszerű eredményei. A legfontosabb javaslatok	14
6.További kutatási irányok	18
7.A szerző szakirodalmi tevékenysége	19

1. A témaválasztás indoklása és célkitűzései

Fejlett vagy fejletlen egy régió, léteznek-e területi egyenlőtlenségek egy régióon belül vagy nem, olyan kérdések, amelyekre a választ, több okból nagyon sokan keresik. A régiók felemelkedését és hanyatlását meghatározó tényezők vizsgálata, ezek következményei, valamint a területi egyenlőtlenségek mérése, többek között, a közgazdasági és regionális politika kutatás egyik fontos területe. A fejlettségi szint és a különbségek ismeretének kiemelt jelentősége van, ezen eredményeknek alapul kellene szolgálniuk a megosztottság csökkentése érdekében hozott döntésekhez. A kormányzat stratégiaalkotó szerepe mellett egyre inkább előtérbe kerül a helyi igényeket, adottságokat jobban ismerő, a környezeti hatásokra rugalmasabban reagáló regionális programalkotás. A meghozott döntések pedig elősegíthetik, hogy az „önhibájukon” kívül nehéz helyzetben levő régiók felzárkózzanak, és ennek a hatása az egész gazdaságra kihathat.

A rendszerváltás óta a kelet-közép-európai térségben jelentős változások történtek. Ezek a változások egyaránt érintették a társadalmi, politikai és gazdasági környezetet. Ez alól nem kivétel Románia sem, ahol a meglévő országon belüli jövedelmi különbségek – habár a „Ceaușescu-rezsimben” megmutatkozó különbségeket konkrét számokkal és mutatókkal nem tudjuk mérni –, tovább nőttek. A politikai változást követő húsz évben a politikai és gazdasági változások a romániai régiók között meglévő egyenlőtlenségek elmélyüléséhez, valamint új különbségek megjelenéséhez vezetett.

A 2000-es évek elején a piacgazdaságra való átmenet lényegében Romániában is befejeződött. Az ország 2004-ben NATO-tag lett, majd megkapta az Európai Uniótól is a működő gazdaság címet, 2007-ben pedig csatlakozott az Unióhoz. A vállalkozások robbanásszerű növekedésének, a külföldi tőke megjelenésének, a bankrendszer kétszintűvé válásának, a széleskörű privatizációnak és egyéb más piaci tényezőnek köszönhetően, az ország térségi és területi tagoltsága lényegesen eltér a rendszerváltás előtti helyzettől. Az egyenlőtlenségek és fejlődési különbségek kialakulása a társadalmi fejlődés sajátossága, hiszen egyes régióknak más a gazdasági, társadalmi potenciálja.

A kialakult egyenlőtlenségek részben az egyének (az egyes országok gazdasága és társadalma) eltérő adottságainak, képességeinek és azok kihasználásra tett különböző mértékű erőfeszítéseinek, teljesítményének lehetnek a következményei, részben pedig a közöttük

kialakult kapcsolatok, viszonyok okozta differenciálódásnak (Szentés, 1999). Attól függetlenül azonban, hogy a különbséget az egymástól eltérő belső adottságok vagy a kívülről befolyásoló, világgazdaságot gátló vagy serkentő tényezők okozzák, az egyes területek eltérő fejlettsége bizonyos szint elérését követően, visszafordíthatatlan folyamatokat idézhetnek elő.

Az elmaradott régiók felzárkóztatása az EU regionális politikájának is fő alkotóeleme. Azonban ahhoz, hogy a támogatás ne tévesszen célt, ezeket a különbségeket mérni kell. A terület- és településfejlesztés alapfeltétele, hogy a területi fejlettséget, illetve elmaradottságot megbízható mutatókkal ki tudjuk mutatni, amely meghatározhatja a fejlesztési források, pályázatok területi kedvez-ményezettjeinek prioritását. A fejlettség mérésében az elmúlt hatvan évben lényeges változás és előrehaladás történt. A második világháború után jellemző volt a statikus, főleg gazdasági mutatók használata, amelyek pillanatnyi állapotot tükröztek és a mennyiségi mutatók voltak túlsúlyban.

Az elmaradottság-fejlettség kvantitatív mutatókkal – legyenek azok abszolút vagy relatív formában – való mérésének jelentőségét senki nem vitatja, hiszen az abból származó eredmények más országhoz, régióhoz való hasonlítása kétségkívül hasznos, azonban az egyoldalúan kvantitatív megközelítés megtévesztő eredményre vezethet. A kérdés tehát az, hogy milyen mutatószámokat vagy ezek milyen fajta kombinációját használjunk a fejlettség mérésére. Egy országon belüli megyék fejlettségének vizsgálatában a statisztikai adatokhoz való nehéz hozzáférés azonban korlátot jelent. Így a megyék kvantitatív mutatók alapján való kategorizálása nagyban függ az adatszolgáltatástól és ezek milyenségétől.

Kutatásom során Székelyföld fejlettségének és elmaradottságának kérdésére kívántam választ találni. A jelenleg széles körben elfogadott GDP/fő mutató és ennek változatai (GNP/fő és GNI/fő), valamint ezek vizsgálata nem elégítette ki „kíváncsiságomat”, ezért a fejlettségi szintet mérő alternatív tényezőket igyekeztem találni. Ez egyfajta finomhangolás lenne, hiszen, véleményem szerint, a klasszikus mutatók nem képesek hű képét adni Románia egyes régióinak fejlettségi szintjéről. A fejlettség többdimenziós, többmutatós, társadalom-, idő- és helyfüggő állapot, amelynek mérésére főleg a nemzetközileg elfogadott GDP/fő mutatót használják. Ezt a mutatót sok kritika érte és éri, de a mai napig a legáltalánosabban használt mutató. Akkor miért keressünk mást? Azért mert a fejlettség nem szűkíthető le a GDP/fő mérőszám köré, hiszen ez, a gazdaság mellett, kulturális, környezeti és társadalmi aspektusokkal is rendelkezik. Ugyanakkor a transzformáló gazdaságok nem igazán tanultak egymás hibáiból, sokkal inkább újra és újra elkövették azokat, ebből kifolyólag a gazdaságuk sem mindig működik úgy, ahogy ezt a klasszikus makrogazdasági mutatók alapján elvárnánk.

Mindezekért, a GDP/fő mellett nemzetközileg használt mutatók sokaságán kívül, én egy három pilléren alapuló mutatórendszeren belül vizsgálom Székelyföld három megyéjének gazdasági helyzetét.

Az értekezés célja, hogy feltérképezze Székelyföld és az azt alkotó megyék gazdasági fejlettségét a külföldi tőke jelenléte, a pénzügyi szektor fejlettsége és a befizetett adók nagysága függvényében. Ezen belül egyrészt vizsgálni kívánja az előbbi tényezők mutatóinak kapcsolatát a klasszikus fejlettséget mérő mutatókkal (GDP/fő, GDP időbeni alakulása, átlagbérek, munkanél-külségi ráta stb.), másrészt elemzi a mutatók szerkezeti és időbeni alakulásait is.

A téma iránti érdeklődésem a 2003-ban az MTA Regionális Kutatási Központban végzett kutatásban gyökerezik, ahol a Közép-Erdély monográfiát író kutatói csoport tagjaként a gazdasági egyenlőtlenséget vizsgáltam. A kutatási terület kiválasztásában sokat segített a Regionális Politika és Gazdaságtan Doktori Iskolában szerzett ismeretek, az iskola kutatási profilja, mivel a gazdasági és társadalmi egyenlőtlenségek, a területi folyamatok megismerése kiemelt jelentőséggel bírt. Az itt szerzett ismereteket akartam Székelyföldre alkalmazni és olyan kutatást szerettem volna folytatni, amelynek eredményei akár befolyásolhatják szülőföldem fejlesztési stratégiájának irányát, a régió gazdasági fejlettségéről realitásabb, pontosabb képet adva, mint a statisztikai hivatal által közölt makroadatok. Bár a külföldi tőkét viszonylag sok hazai kutató vizsgálja, igaz csak regionális, illetve országos adatokat elemezve, az egyes megyék adóbefizetéseinek nagyságát, szerkezetét, a visszaosztások mértékét és a pénzügyi, főleg a banki szektor területi jelenlétét, illetve a pénzügyi termékek területi megoszlását annál kevesebben. Kutatásomat nagyban segítette, hogy 2004 óta bankfiók vezetőként dolgozom, ismerem a pénzügyi szektor terjeszkedési stratégiáját, a hitelek és betétek nagyságára és eloszlására vonatkozóan. Ugyanakkor napi munkám során a régióba befektetni szándékozó sok külföldi vállalkozóval találkoztam, ezek a beszélgetések, a telephelyválasztás okának kutatása, nagyban segítettek a „piaci” gondolkodás megértésében.

2. A dolgozat felépítése

A dolgozat hat fejezetre tagolódik. Az *első* fejezetben lehatárolom a vizsgált területet és elemzem a három székelyföldi megyét a térszerkezeti, a nemzetiségi, a foglalkoztatottak, az ágazati szerkezet, a munkanélküliség és a migráció szempontjából. A *második* fejezetben a fejlettség és a fejlettség fokát mérő tényezőket, valamint az ezzel kapcsolatos elméleteket

ismertetem. Pozicionálok a székelyföldi megyéket a legismertebb fejlettséget mérő mutatók alapján. A rangsorolások fontosak lesznek a továbbiakban, hiszen a többi fejezetben elért eredményeket is ehhez fogom hasonlítani.

A *harmadik* fejezet arra keresi a választ, hogy a három székely megye hol helyezkedik el a romániai megyék rangsorában az egy lakosra jutó külföldi jegyzett tőkájú vállalatok, a jegyzett tőke nagysága szerint, illetve milyen az ágazati eloszlás. A fejezet magyarázatot keres a felsorolt mutatók időbeni alakulásának okaira, megvizsgálja, hogy melyek azok az országok, amelyek inkább preferálták Romániát, illetve a vizsgált három megyét.

A *negyedik* fejezetben a vizsgálat rá kíván mutatni, hogy a gyorsan fejlődő pénzügyi szektor szereplői melyik megyében képviseltetik legjobban magukat. Külön kitérek a bankszektor által a magánszektornak nyújtott hitelek, a lakossági és a vállalati betétek nagyságának területi eloszlására, ezek devizanemére. Az egyes megyék esetében kockázati tényező, ha az ottani magánszektor nettó hitelfelvevő, ezért ez alapján is vizsgálom a három székelyföldi megyét, valamint elemzem, hogy az illető megyék a bankkártya/fő rangsorolás szerint milyen pozíciót foglalnak el.

Az *ötödik* fejezet egyrészt rövid áttekintést kíván adni a romániai önkormányzati finanszírozási rendszerről, másrészt pedig publikusnak számító, de sehol közzé nem tett megyei adóbevételek nagyságát, szerkezetét, a saját és az állami transferek mértékének és arányának vizsgálatát mutatja be. A téma romániai kutatási háttere nagyon szegényes. Sokan foglalkoznak a téma jogi oldalával, a gazdasági oldalával azonban annál kevesebben.

A *hatodik* fejezet tartalmazza a dolgozat eredményeinek összefoglalását, a hipotézisek megerősítéseit, illetve cáfolásait, konklúziókat valamint javaslatokat a dolgozatban felmerült kérdésekre.

3. A kutatás módszertana

Az értekezés megírásához az alapot a nemzetközi és a hazai szakirodalom áttekintése nyújtotta. A szakirodalom rendszerezésekor a három fő témával – külföldi tőke, pénzügyi szektor területi eloszlása, az önkormányzatok pénzügyei – kapcsolatos publikációk, elemzések megismerésére és feldolgozására törekedtem. A bevezető fejezet elméleti megközelítése mellett mindhárom fejezet tartalmazza a kapcsolódó szakirodalom főbb kutatási eredményeit. A romániai szakirodalom áttanulmányozása jelentett problémát, ugyanis még nem alakult ki a területi, regionális, gazdaságfejlesztés alapirodalma, a helyi, megyei szintű egyenlőtlenségek

elemzésével kapcsolatos szakirodalom pedig rendkívül szegényes. Ezért a kutatás során mindvégig szem előtt tartottam, hogy a nemzetközi felmérések megállapításait miként lehetne a romániai, ezen belül a székelyföldi viszonyok fényében értelmezni, az egyes javaslatokat pedig hazai viszonyokra alkalmazni.

Dolgozatom eredményei elsődleges és másodlagos információs források felhasználásával születtek. Az első fejezetben a fejlettséget és versenyképességet mérő klasszikus mutatók elemzésénél, GDP/fő, emberi fejlődés index, komplex mutató, szerkezeti és egyéb mutatók, az Eurostat és a Román Statisztikai Hivatal megyei bontású adatait dolgoztam fel. A fejezetben a legtöbbet hivatkozott szerzők: Szentes T., Nemes Nagy J., Lengyel I., Williamson O, Enyedi Gy., Husz I., Oláh J., Prelipcean G., Dumitrescu D., Preda D, Iuhas V. és Lazăr M..

Tekintve kutatásom célját, a külföldi tőkét elemző fejezetben, az ONRC (Román Kereskedelmi Törzskönyvi Hivatal) által használt megyei bontású adatokat használtam. Az intézmény honlapján megtalálható adatokon kívül, az „információhoz való hozzáférés jogára” hivatkozva külön kérésre sikerült megszereznem a külföldi tőke tevékenységi kör szerinti lebontását is, amely hozzásegített ahhoz, hogy megvizsgáljam a választott megyékben a preferált szektorokat is. A nemzetközi működő tőkével kapcsolatos szakirodalom legtöbbet hivatkozott szerzői a következők: Dunning J., Lutan I., Prelipceanu R., Denuța I., Anghel I., Bonciu F., Negrițoiu M., Szanyi M., Árva L..

A pénzügyi szektor fejezetben a hazai statisztikai forrásokra és a Román Nemzeti Bank által kibocsátott éves és havi kiadványokra támaszkodtam, illetve a témával kapcsolatos hivatalos közlönyöket tekintetem át. Továbbá, naprakész információval és több éves tapasztalattal rendelkezem több bank területi struktúrájáról, annak változásáról, valamint a decentralizált banki struktúra gyakorlati működéséről. A fejezetben a legtöbbet Gál Z., Wágner I., Huszti E., Várhegyi E., Mazilu D., Băce G., Dănilă N., Baicu C. szakértőkre hivatkoztam.

Az adók nagyságát és területi megoszlását, illetve a méltányosság és decentralizáltságot kutató fejezetben felhasznált megyei szintű adatok nem voltak nyilvánosak, külön kérésre sikerült megszereznem a román pénzügyminisztériumtól. Ugyanakkor elemzésemben a témához kapcsolódó, hatályos törvényeket is felhasználtam. A közintézmények és ezek pénzügyeivel foglalkozó szakirodalom általam mértékadónak tekintett, illetve a legtöbbet hivatkozott szerzői a következők: Vigvári A., Lőrincné-Istvánffy H., Nemes J., Wright G., Iulian V., Nicolae H., Ion S., Adrian I., Tudor Lazăr D., Veress E. és Geréb L..

A szakkönyvek tanulmányozása mellett elemzési lehetőséget adtak a különböző szakmai folyóiratok, kiadványok, hírlevelek, mint a Tér és Társadalom, Román Nemzeti Bank, a Pénzügyminisztérium és a Statisztikai Hivatal kiadványai és éves jelentései, a Szociológiai Szemle, a Tribuna Economica és különböző folyóiratai, mint az „Economie și administrație locală”, a „Finanțe bănci și asigurări” és a „Revista finanțe publice și contabilitate”, a Revista de drept, az Economistul, a Ziarul Financiar és Bursa pénzügyi napilap és a Capital hetilap, valamint ezek különböző mellékletei.

A dolgozatban a megyék gazdasági fejlettségi különbségeit a rangszám módszer segítségével mértem. Ez elméletében és gyakorlatában is a legegyszerűbb ilyen módszer. Ha adott „n” darab ordinális vagy ordinálissá alakított jelzőszám (rangsorok), akkor ezek összeadásával előállítható egy összetett mutató. Ekkor azt a térséget tekintjük a legkedvezőbb helyzetűnek (a „legfejlettebbnek”), amelyben a rangszámok összege a legkisebb. A módszert azért választottam, mert előnye, hogy nagy mennyiségű adat esetében bizonyos területi egységeket viszonylag könnyen össze lehet hasonlítani.

A kutatás során a vizsgált területen, Székelyföldön, három megyét, Hargita, Maros és Kovászna megyét, fogok érteni. A megyei lebontást azért választottam a hármas tagoltságú vonalvezetés (Románia, Közép régió és Székelyföld) helyett, mert amíg Románia és a Közép régió jogilag jól körülhatárolható terület, addig Székelyföld jogilag nem különálló területi egység. Ezt fokozza, hogy összehasonlítási problémákba is ütközhetek, hiszen nem lesz olyan területi egység amihez Székelyföldet hasonlítani lehetne. Kétségtelen, hogy a megyei lebontással a kutatás jóval bonyolultabb és nehezebben követhető, azonban így az adatok értelmezhetőek és hasonlíthatóak lesznek.

A Székelyföldet ugyanakkor nem tekinthetjük egységes gazdasági egységnek sem. A három megye ugyan etnikai értelemben viszonylag homogénnek tekinthető, de fejlesztésük, fejleszthetőségük, már közel sem csak önmaguktól és egymástól, hanem más szomszédos megyéktől is függ. Mindezekért a kutatás során a Székelyfölddel szomszédos megyéket is vizsgáltam, különös figyelmet szentelve a gazdaságilag fejlett Kolozs, Szeben és Brassó megyére.

A dolgozatban az elemzés éve 2005, egyrészt azért, mert sok mutatóra frissebb területi/megyei adat jelen pillanatban sincsen, másrészt azért, mert az adatgyűjtés 2006-ban kezdődött, a területi eloszlású adatokhoz pedig 2007 és 2008 során tudtam hozzáférni. Ebben az időszakban az illetékes intézmények nem tudtak frissebb adatokkal szolgálni. Sok helyen egy évre vetített adatokból kellett következtetések levonjak. Az idősoros elemzés néhány

helyen azért hiányzik, mert a kutatás legtöbb adata nehezen volt beszerezhető. Az adatok nagyrészt a statisztikai évkönyvek és kiadványok nem tartalmazzák, ahol igen, ott pedig csak 2000 utáni megyei leosztású adatokat közöltek. Ezekben a helyzetekben igyekeztem idősorosan elemezni.

4. A kutatás főbb eredményei

Az alábbiakban összegezném az elért eredményeket, a felvetett hipotézisek alapján:

E1: A székelyföldi megyék gazdasági fejlettsége átlag alatti teljesítményt mutat. A gazdaságilag legfejlettebb székelyföldi megye Maros megye, őt követi Kovászna és Hargita megye, nagy távolságra.

A jelen kutatásban a romániai és székelyföldi megyék a fejlettséget mérő klasszikus mutatók (GDP/fő, ágazati szerkezet, komplex mutató, emberi fejlődés index), a külföldi tőke mutatók, a banki mutatók és az önkormányzati mutatók alapján (1. táblázat) voltak vizsgálva. Mindhárom székelyföldi megye az elemzett mutatók esetében az országos átlag alatt teljesített. A legközelebb az országos átlaghoz Maros megye áll, pozíciója a 8.–17. helyezés között mozog. Őt követi Kovászna a 14.–31. és Hargita megye a 16.–29. rangsorral. A székelyföldi megyék fejlettsége tehát nem homogén. Amíg Maros megye az ország megyéi közül (41 megye) az első fejlettségi harmadban, addig a másik két székelyföldi megye a második harmadban található. A legtöbb mutató esetében Kovászna megye jobb helyezést ért el, mint Hargita megye. A nagy kivételt a versenyképesség mutató és a külföldi tőke komplex mutató képezi (a HDI szerinti rangsorban az eltérés minimális), amelynek esetében Hargita megye megelőzte Kovászna megyét.

A mutatók időbeni alakulását vizsgálva szembetűnik, hogy az elmúlt 15 évben a fejlettségi mutatók a legnagyobb mértékben Kovászna megyében romlottak. Ez lehet az oka az előbb említett két mutató eredményének is. Kovászna megye fejlettebb, mint Hargita megye, de alulmarad a versenyképességi mutatók vizsgálatakor. Ez középtávon a fejlettségi pozíciója romlásához vezethet, a megyét Hargita utolérheti és meg is előzheti.

1. táblázat: A főbb vizsgált fejlettségi mutatók szerinti rangsorok, 2005

Vizsgált mutató	Maros megye	Kovászna megye	Hargita megye	Brassó megye	Kolozs megye	Szeben megye	Románia
GDP/fő	15	17	19	5	4	8	11
Ágazati szerkezet	16	14	23	3	4	5	8
Fejlettségi komplex mutató	9	15	29	6	2	5	8
HDI	17	21	20	4	2	6	10
Versenyképesség (három tényező szerint)	13–15 egytényezős verseny-előny	20–31 többtényezős verseny-hátrány	16–19 egy-tényezős verseny-hátrány	5–12 többtényezős verseny-előny	1–4 komplex verseny-előny	1–4 komplex versenyelőny	5
Állami költségvetésbe befizetett egy főre eső adók	16	20	21	13	10	4	8
Egy főre vetített önkormányzati saját forrás	14	22	24	7	8	5	11
Banki komplex mutató	13	21	28	5	2	3	8
Külföldi tőke komplex mutató	8	17	13	5	10	9	7

E2: A fejlettséget mérő klasszikus mutatók (GDP/fő, ágazati szerkezet, komplex mutató, emberi fejlődés index) között szoros a korreláció és átlagban meglehetősen egyformán tükrözik a romániai megyék gazdasági fejlettségét. Ezzel ellentétben, Székelyföldön a mutatók eredményei nagy különbséget mutatnak. Két megyében (Hargita, Maros) a komplex mutató eredményei térnek el a többi fejlettségi mutató eredményétől, egy megyében (Kovászna) pedig az emberi fejlődés index és az ágazati szerkezet mutató eredményei különböznek a többi fejlettségi mutató eredményétől.

A kutatás során a fejlettséget mérő mutatók közül a megyék a GDP/fő, ágazati szerkezet, komplex mutató és az emberi fejlődés index szerint voltak vizsgálva és rangorolva. Az országos rangsorok közötti összefüggés a Spearman féle rangkorrelációs képlettel volt kiszámolva. Az eredmények azt mutatják, hogy minden vizsgált mutató között szoros a kapcsolat, de a legszorosabb kapcsolat a HDI és GDP/fő eredmények között van (0,92 a korrelációs együttható értéke). Ezt követi az emberi fejlődés index és az ágazati szerkezet mutató közötti kapcsolat. Viszonylag gyenge kapcsolat áll fent a komplex mutató és az ágazati szerkezet mutató között, korrelációs együtthatójuk értéke 0,7. Az országos átlag rangsora mind a négy mutató esetében nagyjából ugyanaz. Az ágazati szerkezet és a fejlettségi komplex mutató szerinti rangsorban az átlag a 8., a GDP/fő szerint a 11., az emberi fejlődés index szerint pedig a 10..

A GDP/fő mutató szerint Maros megye az ország 41 megyéjéből a 15., Hargita megye a 19., Kovászna megye pedig a 17. (1. táblázat). A nemzetgazdaság fő ágazata szerinti vizsgálatban, a szolgáltatási szektor súlya szerinti rangsorban, meglepő módon Kovászna megye az első, az országos rangsorban a 14., öt követi Maros megye a 16. helyen és Hargita megye a 23. helyen. A komplex fejlettségi mutató szerinti rangsorban (20 megyei bontású mutatót vizsgáltam) Maros megye a 9., Kovászna megye a 15. és Hargita megye pedig a 29. helyen található. A GDP/fő értékhez hasonló eredményhez jutottam az emberi fejlődés index vizsgálatánál. A HDI mutató szerint Maros megye a 17., öt követi Hargita megye a 20., illetve Kovászna megye a 21. hellyel.

Látható, hogy annak ellenére, hogy a vizsgált mutatók országos rangsorai közötti korreláció szoros, a székelyföldi megyékben a vizsgált fejlettségi mutatók eredményei nem azonosak. Maros és Hargita megye esetében a komplex mutató, Kovászna megye esetében a HDI és az ágazati szerkezet mutató eredményei különböznek. A kis népességű Kovászna megyében, a szolgáltatási ipar bizonyos intézményeiben, az átlagnál több kiszolgáló személy szükséges (függetlenül a települések nagyságától, szükséges egy minimális létszámú foglalkoztatott). Ez torzítja a ágazati szerkezet mutató eredményét is. A komplex mutató GDP/fő értéktől eltérő eredménye a mutató kialakításához vezethető vissza. Az alkotó indikátorok egyforma súlyozása a kelletténél nagyobb hangsúlyt adhatott az egyes kevésbé fontos mutatóknak, ezáltal a végeredmény is változott. Véleményem szerint ezek kellő, fontosságuknak megfelelő, súlyozása a sorrendet is megváltoztatná, ezáltal a „torzulás” valószínű eltűnne.

E3: A külföldi tőke jelenléte, a pénzügyi szektor fejlettsége és az önkormányzati adók mértéke közül, csak az önkormányzati adók (ezen belül a saját források) és a bankszektor fejlettsége tükrözik a klasszikus fejlettségi mutatókhoz hasonlóan a székelyföldi megyék gazdasági fejlettségét. A három vizsgált szektor mutatói közül pedig csak az önkormányzati adóknál vizsgált önkormányzati saját tőke mutató fogadható el a fejlettséget mérő reális alternatívaként. Egy fejlettséget mérő kitűnő alternatíva lehet az állami költségvetésbe való befizetés mutató, azonban csak abban az esetben, ha javaslatomhoz híven a pénzügyi minisztérium és a statisztikai hivatalok a külön tételként szereplő nagy adózók adatait megyei lebontásban is közzé teszik. Ekkor lehetne a mutatót teljesen elfogadni és fejlettség mérőszámként használni.

A vizsgált négy mutató (állami költségvetésbe való befizetés, egy főre vetített önkormányzati saját forrás, banki és külföldi tőke komplex mutató) szerint székelyföldi megyék közül a legjobban Maros megye teljesített (8.–16. helyezés). Őt követi viszonylag nagy távolságra Kovászna (17.–22.) és Hargita megye (13.–28.) – 1. táblázat.

A megyék nagyadózóinak külön tételként való megjelentetése torzítja az egyes megyék helyzetét, előnyben tüntetve fel azokat a megyéket ahol kevés a nagyvállalkozás, és hátrányban azokat ahol nagyszámban találhatóak meg nagyvállalatok. Mindezekért az állami költségvetésbe való befizetés mutató szerinti rangsort nem lehet a fejlettség mérésekor figyelembe venni.

Az egy főre vetített önkormányzati saját forrás azonban meglehetősen pontosan méri az egyes megyék fejlettségi szintjét. Maros megye a 14., Kovászna megye a 22., Hargita megye pedig a 24. az országos rangsorban. A rangsor hasonlít a GDP/fő, illetve HDI szerinti rangsorokhoz. A banki és külföldi komplex mutatók szerinti rangsorban Kovászna megye helyezése nagyjából megegyezik a klasszikus fejlettségi mutatók szerinti rangsorral. Maros és Hargita megyében a banki komplex mutató szerinti helyezés is nagyjából azonos a fejlettségi mutatókéval, azonban a külföldi tőke komplex mutató szerinti rangsor ezektől eltérő. Maros megye a külföldi tőke szerint az országból a 9., míg Hargita megye megelőzve Kovászna megyét a 13.. Ez mindkét megye esetében 7-8 pozíciójavítást jelent.

A mutatók közötti korrelációs együttható értékét vizsgálva szoros kapcsolat csak a GDP/fő és önkormányzati saját forrás között létezik (0,83 a korrelációs együttható értéke), a többi kapcsolat csupán közepes erősségűnek mondható.

E4: A három vizsgált megye gazdasági fejlettsége és a felvett hitelek nagysága között nincs közvetlen kapcsolat. A székely megyékben a lakosság és a gazdasági szereplők kevesebb hitelt vettek fel, mint azt a gazdasági fejlettségük igazolná. A hiteltől való tartózkodás miatt mindhárom megye megtakarító, a vállalati és lakossági hitelek kisebbek, mint a magánszektori és lakossági megtakarítások.

A vizsgált banki hitel komplex mutató (banki hitelek/fő, banki hitelek/GDP) szerint Székelyföldön Hargita megye a legrosszabban teljesítő megye, 34. a 41 megyéből, őt követi Kovászna megye 28. és Maros megye a 18. hellyel (2. táblázat). Mindhárom megye mutatója a romániai átlag alatt van, ami nem csoda, hiszen az első öt legtöbb hitelt kiadott megye (Bukarest, Bihar, Kolozs, Temes és Konstanca megye) az ország összhiteleinek 60%-át teszi

ki. Ezek a helyezések Hargita és Kovászna megye esetében jóval (8–10 helyezéssel) a vizsgált fejlettségi mutatók alatt vannak (a fejlettségi mutató és hitel komplex mutató közötti Spearman korrelációs együttható értéke is meglehetősen alacsony 0,47–0,57).

2. táblázat: A székelyföldi megyék hitelek szerinti rangsorolásai, rang, 2005

Megye	Banki hitel komplex mutató- összpontszám szerinti rangsor	Megtakarítás komplex mutató összpontszám szerinti rangsor
Kovászna	28	14
Hargita	34	16
Maros	18	12
Románia- átlag	7	4

Jóval jobb helyezést értek el a székelyföldi megyék ha a megtakarítás komplex mutatót vizsgálom. Maros megye az országos rangsorban a 12., őt követi Kovászna és Hargita megye a 14., illetve 16. helyezéssel. Ennek köszönhetően 2005 végén mindhárom székelyföldi megyében a banki megtakarítások nagyobbak voltak, mint a magánszektorban kiadott hitelek.

E5: Romániában nem méltányos az állami redisztribúciós adópolitika: a gazdagabb megyék önkormányzatai többet, a szegényebb megyék pedig kevesebbet kapnak vissza, mint amennyit befizetnek. Ez Székelyföld esetében fordítva van. Az átlagnál fejletlenebb székely megyék nagyobb mértékben kapnak vissza, mint amennyit befizetnek.

Az egyes romániai megyék esetében a kormányzati transferek és költségvetési adóbefizetés közötti korrelációk pozitívak. A két adatsor abszolút nagyságára a korrelációs együttható 0,98; az egy lakosra jutó transferek és befizetett adók korrelációs együtthatója 0,24. A két adatsor rangsorai közötti Spearman rangkorrelációs együttható pedig 0,47. Ez arra enged következtetni, hogy a kormányzati transzfer országos szinten nem igazságos (ha teljesen igazságos lenne, akkor a korrelációs együtthatónak a max. -1 értéke lenne), eszerint nem a legszegényebb megyék kapják a legtöbbet és fordítva. Az országos eredménnyel ellentétben a 3. táblázatot vizsgálva, arra következtethetünk, hogy 2005¹-ben az országos transzferpolitika a székely megyékben igazságos volt. Hargita megye a 21. befizető és a 7. „visszakapó”,

¹ A megállapítás 2005-re vonatkozik és nem jelenti az, hogy ugyanilyen igazságos és méltányos volt a visszaosztási politika más években is. Az előző évek vizsgálata adathiány miatt nem történt meg. Ugyanakkor a tényekhez az is hozzátartozik, hogy 2004–2008 közötti időszakban az RMDSZ kormányon volt ezért valószínű, hogy a visszaosztások megállapításánál más éveknél jobban érvényesült a magyar megyék lobbija.

Kovászna megye a a 20. befizető és a 17., Maros megye pedig a 16. befizető és a 23. a kormányzati transzfer rangsorban. A hipotézis tehát hamis.

3. táblázat: Az állami költségvetésbe befizetett adók és állami transzferek, 2005, rangok

Mutató	Maros megye	Kovászna megye	Hargita megye
Állami költségvetésbe befizetett adók/fő	16	20	21
Állami költségvetésből történő transzferek/fő	23	17	7

Az állami transzferek megyén belüli eloszlását kellene megvizsgálni – azonban adatok hiányában a dolgozatomban erre nem volt lehetőség – hogy választ kapjunk, hogy a fentebb említett méltányosság a többségben román lakta településeknek köszönhető-e. Félő, hogy az állami transzferek nagy része ezen településeket preferálta.

E6: Hargita megye az erősebb gazdasági háttérű Maros és Brassó megyéhez, Kovászna megye Brassó megyéhez, Maros megye pedig Kolozs és Szeben megyéhez vonzódik. Ebből kifolyólag az egyes megyék a fejlesztési stratégiájuk kialakításában nem nélkülözhetik ezeket a megyéket.

A vonzáskör megállapítás érdekében megvizsgáltam a romániai belső vándorlási adatokat és a szomszédos megyék fejlettségi mutatóit is. A belső migráció elemzésnél arra a következtetésre jutottam, hogy a vándorlók Erdélyben a végleges lakhely változtatás esetében átlagban egy megyét utaztak, a fő vándorlási ok a gazdasági motivációja mellett az elköltözési, illetve érkezési hely urbanizációs foka volt. A székelyföldi megyékkel szomszédos megyék közül pedig Brassó, Szeben és Kolozs megye az amely jobb gazdasági és urbanizációs fokkal rendelkezik.

Azt, hogy az egyes székelyföldi megyék pontosan melyik szomszédos megyéhez vonzódnak a leginkább, a gravitációs modell² segítségével vizsgáltam. A számítást három tömegértékre számoltam ki. Az első esetben a tömegérték az egyes megyék lakossága, a második esetben az egyes megyék GDP/fő értéke, a harmadik esetben pedig az éves átlag

² $F = \frac{M_1 M_2}{d^2}$ (ahol F a vonzás erőssége, „M” az egyes megyék tömege – ez lehet a lakosság száma, nettó jövedelem, GDP stb. – „d”

pedig a két térség közötti távolság) képletbe behelyettesítve a megfelelő távolság és tömegértékek ismeretében kiszámolható az egyes megyék vonzásereőssége.

jövedelem volt. Hargita megyénél mindhárom tömegérték esetében a legnagyobb értéket Kovászna, Brassó, Bákó és Maros megye, Kovászna megyénél Brassó, Hargita és Bákó megye, Maros megyénél pedig Kolozs, Beszterce, Fehér és Szeben megye mutatja.

Ha figyelembe vesszük, hogy a nagyobb tömegérték vonzza a kisebbet, akkor a kutatás azt eredményezi, hogy Kovászna megye lakossága inkább Brassó, majd kisebb mértékben Hargita megyéhez, Hargita megye lakossága Brassó és Maros megyéhez, Maros megye lakossága pedig Kolozs és Szeben megyéhez „vonzódik” jobban. Ezt erősíti az a tény is, hogy Brassó, Szeben erős bevándorlási központok, Hargita és Kovászna megyében negatív a belső vándorlás egyenlege, Maros megye pedig ki- és bevándorlási központ is (pozitív, de viszonylag alacsony a belső vándorlási egyenleg)³.

A nagyobb „tömegérték” nagyobb vonzást is jelent. A vizsgált fejlettségi, pénzügyi és önkormányzati mutatók esetében, a szomszédos megyék közül három megyének, Brassó, Szeben és Kolozs megyének, volt mindhárom székelyföldi megyénél jóval jobb eredménye (1. táblázat). A külföldi komplex mutató esetében azonban Maros megye jobb helyezést ért el, mint Szeben és Kolozs megye.

Mindezekből az a következtetés szűrhető le, hogy Hargita megye vonzáskörzete Maros és Brassó megye, Kovászna megyéjé pedig Brassó megye. Maros megye esetében nem lehet egyértelműen választ adni, hiszen a elvándorlók többsége Szeben megyébe migrált, de ugyanakkor a megyébe Szeben és Kolozs megyéből is sokan költöztek.

5. A kutatómunka újszerű eredményei. A legfontosabb javaslatok

A kutatás abban hoz újat, hogy Romániában, tudomásom szerint, eddig még nagyon kevesen vizsgálták területi, megyei lebontásban (inkább a regionális bontású elemzések a jellemzőek) a romániai megyék gazdasági fejlettségét, a külföldi tőke, a pénzügyi ágazat jelenlétét, az önkormányzatok jövedelmét, és kevesen próbálták ezek alapján mérni és pozicionálni az ország megyéit. Valószínű az ilyen típusú elemzések hiányát az is okozza, hogy sok általam vizsgált mutató esetében a megyei bontású adatokhoz nehéz vagy nagyon nehéz hozzájutni. Ezen adatok nagy része nem jelenik meg statisztikai, pénzügyi illetve más kiadványokban, illetve jelentésekben.

³ A belső migrációnak köszönhetően az 1990-2005 közötti időszakban Maros, Brassó, Szeben és Kolozs megyének a lakossága 74 ezer személlyel nőtt. Hasonló arányban csökkent (79 ezer) az előbbi megyék szomszédságában levő gyengébb gazdasági mutatókkal rendelkező megyék (Hargita, Kovászna, Beszterce, Fehér, Szilágy és Máramaros) lakossága is.

A romániai regionális és megyei gazdasági és fejlettségi különbségek számszerű elemzése, összehasonlítása és rangsorolása. A kutatásban a felelhető gazdasági és társadalmi különbségeket mérő legtöbb mutató vizsgálatra került.

Újszerű eredménynek tekinthető az egyes megyék, illetve régiók verseny-képességét mérő modellek (duál és háromtényezős modell) romániai alkalmazása.

A kutatás egyik fontos eredményének és újdonságának tekinthető a gazdasági fejlettség és a versenyképesség mérésében szerepet játszó tényezők feltárása, az ezzel foglalkozó romániai szakirodalom összegyűjtése és elemzése. A kutatás során igyekeztem feltárni a témával kapcsolatos statisztikai mérések pontatlanságát is (sokhelyen mérési módszertani javaslatot fogalmaztva meg).

A pénz térbeli mozgásával, a bankok és egyéb pénzügyi intézmények területi struktúráival, a bankok regionális fejlődésre gyakorolt hatásának vizsgálatával foglalkozó pénzügyföldrajz, illetve a pénzügyek regionális gazdaságtana a nemzetközi szakirodalomban is újnak és újszerűnek számít. A kutatás újszerűsége ebben is megtalálható, hiszen a munka a Romániában kialakult bankrendszer területi kérdéseivel is foglalkozik, mintegy úttörő kutatásnak számítva a romániai pénzügyföldrajz területén.

A dolgozat során az alábbi javaslatok fogalmazódtak meg:

Székelyföld, főleg Hargita és Kovászna megye, lakosságának magatartásmódja generációként keveset változott, tradicionálisnak tekinthető. A hagyományos társadalom gazdasági hatékonysága pedig alacsony. Ahhoz, hogy ez a közösség változzon, belépjen a modernizáció útjára olyan tudatos fejlesztésre lenne szükség, amely során kialakulna egy megfelelő gazdasági szerkezet, a terciér szektor pedig növekvő tendenciát mutatna. A változást a gazdasági válság is sürgeti, hiszen láthatóvá vált, hogy a tradicionális fafeldolgozó és bútorgyártó ipar, textil és készruha iparokat nagyon érzékenyen érinti a változás és ezek az iparágak nem fenntarthatóak.

A fejlesztési stratégia kidolgozása érdekében célszerű lenne az egyes székely városokban található egyetemmel karöltve egy olyan kutatási műhely létrehozása, amelynek fő célja a fejlődési irányok és a reális gazdasági fejlettségi szintek vizsgálata, az eredmények megvitatása a fejlesztési tervek és megoldások kidolgozása és magvalósítása érdekében. A kutatási kultúra megteremtése és fejlesztése céljából javaslom a három székely megyéhez és egyetemhez tartozó, Székelyföldről finanszírozható regionális fejlesztési kutatási központ létrehozását.

A megfelelő gazdaságfejlesztési stratégián kívül egy fontos prioritás kellene legyen a fejlesztésre alkalmas térségek megválasztása. Jelen esetben Székelyföld számára nem kedvező, hogy a Közép fejlesztési régió tagja. Véleményem szerint a NUTSII-es fejlesztési régiókat újra kellene gondolni és „rajzolni”. Elképzelhető lenne, egy önálló Székelyföld régió akár Marosvásárhely, akár Brassó központtal (abban az esetben ha Brassó megyét is idecsatolnánk). Ez az új régió minden szempontból megfelelne az EU ajánlásainak, kialakítása azonban nemzeti hatásköri kérdés. A Traian Băsescu államelnök által kezdeményezett szakértői bizottságnak alkotmánymódosító javaslataiból született jelentés segítené ezt és ugyanakkor felgyorsítaná a decentralizálási folyamatot is.

Addig is amíg az új fejlesztési régiókat kijelölik, a helyi önkormányzatok számára fontos lenne, a helyi feladatok ellátásának céljából, egy olyan helyi adótípus létrehozása, amelyet a helyi vállalkozásokra vetnének ki. Az új adócsoport a felsőbb kormányzati szintről alsóbb helyi szintre való átcsoportosítást jelentene, és nem többletadót. Lehetőséget kellene adni arra, hogy az új átcsoportosított adó nagyságát a helyi önkormányzatok határozzák meg. Ez elősegítené a helyi önkormányzatok nagyobb pénzügyi autonómiáját és ugyanakkor egészséges versenyhelyzetet is teremtene.

A törvényhozók nagyobb figyelmet kellene szenteljenk a helyi vállalkozások, önkormányzatok és gazdasági kamarák kapcsolatrendszerének a kidolgozására és bővítésére. Jelen pillanatban ugyanis az önkormányzatok és gazdasági kamarák között maximum együttműködő kapcsolat van (néha közös rendezvényeket, kiállításokat, képzéseket szerveznek), a vállalkozások és az önkormányzatok közötti kapcsolat pedig csak formálisnak mondható, és leegyszerűsíthető az adófizetés és építkezési engedélyek megadására. Az önkormányzatoknak nincsenek vállalkozás fejlesztési vagy egyéb egyeztető fórumaik.

Hangsúlyoznám a külföldi tőke vonzására hozott helyi intézkedések fontosságát is, hiszen a székelyföldi megyék a rendszerváltást követő, az országos átlagnál jóval nagyobb mennyiségben beáramló külföldi tőke előnyeit a 90-es években nem tudták kellőképpen kamatoztatni. Egy ilyen lépés lenne a különböző konferenciák, üzletember-találkozók szervezése, kiadványok szerkesztése, ahol a külföldről jövő üzletembereket össze lehetne ismertetni a helyi vállalkozókkal és lehetőségekkel. Ebben szerepet kellene vállaljon a csíkszeredai magyar konzulátus és a helyi önkormányzatok, figyelembe véve, hogy a legtöbb külföldi befektető Magyarországról származik. Ugyanakkor a helyi önkormányzatok karöltve a megyei tanáccsal olyan kedvezménycsomag (pl. olcsó telek juttatás) kidolgozására kellene törekedjenek, amelyek a vegyes vállalatok létrejöttét serkenteni tudják.

Székelyföld egyik legnagyobb hátránya a nagyvállalatok és az ipari parkok hiánya. Ezért akár külön-külön minden székelyföldi megyében vagy összefogva, de elengedhetetlen egy ipari park létrehozása (Székelyföldön egy ipari park működik Marosvásárhely mellett).

A fiatalok és értelmiségiek hazavonzása és otthontartása elengedhetetlen a fejlettség és felzárkózás szempontjából. A helyi vezetőknek és intézményeknek törekedniük kellene, hogy az egyetem befejezése után minél több diák térjen haza Székelyföldre. Jó példa erre a 2009-ben a sepsiszentgyörgyi polgármester részéről jött kezdeményezés, a „Gyere haza” program, amely közművesített ingyen telket ajánl legalább kétszáz fiatal párnak. A program során nemcsak a hazatérő fiataloknak adnak ingyen közművesített telket, hanem mindenkinek, aki itthon akar maradni és építkezni.

A fejlettség és versenyképesség növelése céljából fontos lenne a három székelyföldi megye és a vonzó szomszédos megyék közötti⁴ együttműködés erősítése, közös projektek fejlesztése. Czegi (2009) Marosvásárhely alpolgármestere szerint eddig is voltak próbálkozások a három megye összefogására, de semmit nem tudtak kihozni belőle. Egyesületek, szervezetek indultak ugyan, de sok kezdeményezés még a beiktatásig sem jutott el. Próbálkozások voltak a repülőtér-fejlesztésben, a faiparban, az ásványvíz értékesítésére való együttműködések terén, de mintha Székelyföld nem tudná kihasználni kellőképpen ezeket a lehetőségeket. Jó ötletnek bizonyul azonban a 2008-ban Ráduly Róbert csíkszeredai polgármester kezdeményezésére létrehozott Székelyföldi önkormányzatok szövetsége. A szövetségen belül a Székelyföld városainak (Csíkszereda, Sepsiszentgyörgy, Kézdivásárhely, Gyergyószentmiklós és Székelyudvarhely) polgármesterei kéthavi rendszerességgel gyűléseznek. A cél, hogy a munkamegbeszéléseken konkrét fejlesztési témákról tárgyaljanak, hiszen csakis összefogva lehet nagy volumenű megvalósításokat eszközölni. Az eddigi gyűlések alkalmával még csak a kultúra és sport terén sikerült közös programokat, együttműködések eszközölniük, de remélem a közös fórum létrehozása megteremti a gazdasági együttműködés előfeltételeit is. Véleményem szerint ezeket a gyűléseket és fórumokat célszerű lenne kiterjeszteni a szomszédos gazdag megyékre (Brassó, Kolozs és Szeben) is, hiszen amint láthattuk a székelyföldi megyék ezek vonzáskörzetébe tartoznak.

A mérési módszertan és az adatok közlésének változtatására lenne szükséges ahhoz, hogy a külföldi tőke, a pénzügyi szektor, illetve az önkormányzati szektor adatai reális eszközzé váljanak a fejlettségkutatók kezében. A külföldi tőke esetében a Román

⁴ Pl. Kovászna megye fejlesztési terve kidolgozásakor különleges figyelmet kell szentelni a Brassó megyéhez való kötöttséghez. A múltbeli, ipari kapcsolatból származó, szoros kapcsolat most is megvan, hacsak Brassó vonzására (munkaerő) és a két megyeközpont közelségére gondolok (30 km). Ugyanakkor az ingatlanok kisebb ára miatt sok Brassó megyei lakos költözött Kovászna megyébe.

Kereskedelmi Törzskönyvi Hivatal, és a Román Nemzeti Bank, közösen egy olyan mérési módszertant kellene kidolgozzon, amely a meglévő adatok mellett megyei lebontásban tartalmazzon információkat a külföldi vállalatok által visszafektetett profitról, az egy évnél nagyobb és rövidebb futamú anyavállalati hitelek nagyságáról. Szükséges lenne, hogy a pénzügyi minisztérium a külön tételként megjelenő nagyadózók adatait megyei lebontásban is közölje, másképp a fejlettséget reálisan tükröző állami költségvetésbe való befizetés mutató nem mutat reális képet és csak bizonyos fenntartások mellett használható. Mindezek mellett javasolom, hogy a meglévő külföldi tőke, bank és önkormányzati adók adatbázisai a megyei lebontás mellett tartalmazzák a fontosabb nagyvárosok adatait is. Enélkül az adatok nem érzékeltetik az egyes megyékben található nagyvárosok súlyát, ezért ezek teljesen eltorzíthatják a valós területi folyamatokat.

6. További kutatási irányok

A kutatási eredmények alapján az összegyűjtött szekunder és primer információk eredményeként további vizsgálati irányok is kirajzolódtak. A megyék gazdasági fejlettségi különbségeit a rangszám módszer segítségével mértem. Azonban az ordinális skála értékei sorrendet, és csak sorrendet jelölnek. A kutatás további iránya az lenne, hogy elsősorban az adatok feldolgozásánál és értelmezésénél használt egyszerű rangszám módszert továbbfejlesztsem és a meglévő adatsorokon, a pontosabb eredmények elérése érdekében, több statisztikai módszert (pl. Bennett féle komplex mutató, faktoranalízis) is alkalmazzak.

Az elemzés során felmerült további vizsgálati dimenzió a vizsgált megyéken belüli települések kapcsolatainak feltárása. A dolgozatban felmerült modelleket, elemzéseket ezért kisebb községi szintű adatokra is alkalmazni fogom, valamint szeretném vizsgálni az egyes megyék külföldi vállalatainak az anya-vállalathoz visszautalt tőkéjének mértékét is.

A dolgozat egyik hiányossága, hogy sok helyen adathiány miatt csak egyetlen évet (2005. évet) vizsgál. Ez egyidőben, széltében, sok adatot jelent, de lényegében keveset mert egy gazdasági pillanatfelvétel ritkán alkalmas tendenciák, fejlődési irányok megállapítására, hipotézisek alátámasztására vagy elvetésére. A kutatás folytatásában az adatokat a 2008/2009-es évekre is be fogom szerezni, elemzeni és hasonlítani fogom ezeket a már meglévő 2005. évi adatokhoz.

7. A szerző szakirodalmi tevékenysége

1. A dolgozat témakörében megjelent publikációk

a) Tanulmányok

Nivelul de dezvoltare a județelor din România. [A romániai megyék fejlettségi szintje] – *Revista de Studii și Cercetări Economice "Virgil Madgearu"*, Cluj Napoca . Megjelenés alatt.

Az emberi fejlődés index Romániában. *Közgazdász Fórum*. 2009. 8. 3– 15. o.

A székelyföldi megyék önkormányzati forrásai. – *Tér és Társadalom*. 2009. 3. 185– 197. o.

Versenyképesség a székelyföldi megyékben. – *Magyar Kisebbség* . 2009. Megjelenés alatt.

Az FDI szerepe a világgazdaságban. – *Közgazdász Fórum*. 2009. 3. 21–31. o.

Maros, Hargita és Kovászna megyék közpénzügyi pozicionálása. In: *Gazdasági és jogi tanulmányok*. Kolozsvár, Kutatási Programok Intézete, Scientia Kiadó. 2009 . Megjelenés alatt.

Adóbefizetések és kormányzati transzferek Székelyföldön. Önkormányzatok gazdálkodása – helyi fejlesztés. In: *Regionális Politika és Gazdaságtan Doktori Iskola Évkönyve*. 2008. Pécs, Pécsi Tudományegyetem. 2008. 203–210. o.

Közvetlen nemzetközi működőtőke-befektetések – elméleti elemzés. – *Közgazdász Fórum*. 2008. 12. 3–13. o.

Székelyföld feldolgozóiparának helyzetképe. In: *A székelyföldi fejlesztés alapjai*. Kolozsvár, RMDSZ. 2007. 37–55. o.

A romániai bankszektor és ennek területi vonatkozásai. In: *Regionális Politika és Gazdaságtan Doktori Iskola Évkönyve*. 2007. Pécs, Pécsi Tudományegyetem. 2007. 279–297 o.

Románia feldolgozóiparának alakulása 1989 után: In: *Regionális Politika és Gazdaságtan Doktori Iskola Évkönyve*. 2003. Pécs, Pécsi Tudományegyetem. 2003. 97–104. o.

b) Konferenciakötetekben megjelent publikációk

Külföldi tőke Székelyföldön. In: Rechnitzer J. (szerk.): *Közép-, Kelet- és Délkelet-Európa térfolyamatai – integráció és dezintegráció*. Győr, Széchenyi István Egyetem Regionális és Gazdaságtudományi Doktori Iskola. 2009. 305–319 o.

A közvetlen külföldi tőke nagysága és dinamikája Romániában. Gazdaságpolitikai kihívások az Európai Unióban. In: Elek Sándor (szerk.): *Reflexiók Székelyföld helyzetére, konferenciakötet*. Kolozsvár, Kutatási Programok Intézete, Scientia Kiadó. 2009. Megjelenés alatt.

Dynamic Economic Sectors and their Structures in Seklerland. Budapest, Fialat Kutatók Szimpóziuma (FIKUSZ) Konferencia. 2006. 117–128. o.

Külföldi tőke Romániában. In: *Fialat regionalisták IV. országos konferenciája CD-ROM*, Széchenyi István Egyetem Multidiszciplináris Társadalomtudományi Doktori Iskola, Győr, 2005.

2. Egyéb publikációk

Sectorul financiar, ca mijloc de măsurare al nivelului de dezvoltare, - Studiu comparativ al sistemului bancar pe regiunile României [A pénzügyi szektor, mint a fejlettség mérésének eszköze]. Cluj-Napoca, Universitatea Technica, 2007. 55 o. MSc szakdolgozat.

Autonómia kérdés margójára – avagy megyék gazdasági teljesítménye, önkormányzati, költségvetési pénzek szempontjából.

Transindex (www.transindex.ro) Internet portál, 2004. február 18.

A legtöbb tulajdonossal rendelkező társaságok. – *Pulzus*. 2001. 2. Társzerző.

A legtöbb tulajdonossal rendelkező társaságok. – *Pulzus*. 2000. 1. Társzerző.

A legtöbb tulajdonossal rendelkező társaságok. II. – *Pulzus*. 1999. 50. Társzerző.

A legtöbb tulajdonossal rendelkező társaságok. – *Pulzus*. 1999. 49. Társzerző.

A romániai tőkepiac csillaga, azaz ALRO Slatina Rt. – *Pulzus*. 1999. 48. Társzerző.

Feltámadt talán a román kötvénypiac – *Pulzus*. 1999. 47. Társzerző.

Leggyakrabban használt tőzsdéi mutatók. – *Pulzus*. 1999. 46. Társzerző.

Befektetési lehetőségek – Ízelítő a határidős piacról. – *Pulzus*. 5. 1999. 45.